

Založení Národohospodářského ústavu při České Akademii v Praze.*)

Referuje Dr. Josef Gruber.

Dne 24. října 1895 zemřel ve Vilímově u Raketnice majitel mechanické tkalcovny ve Vilímově, Karel Rieger, který k poslední vůli své, sepsané dne 28. ledna 1888 na zámku Oboře, učinil r. 1889 dovětek následující: »Dodatkem ke své závěti ze dne 28. ledna 1888 ustanovuji tímto, aby byla věnována suma 100.000 zl., slovy: jednoho sta tisíc zlatých, pro národ český, a sice přísluší právo rozhodovací o této sumě tomu, kdo právě bude vůdcem strany staročeské.«

Kdo byl tento vlastenec, který tak zvláštním způsobem odkázal tak značný obnos »českému národu« bez bližšího určení účelu, projeviv zároveň tak plnou důvěru »dočasnému vůdci strany staročeské«, že mu vyhradil neobmezené rozhodovací právo o tomto obnosu?

Karel Rieger se narodil 11. května 1857 v malé chaloupce nedaleko nynější zemské silnice v Dolní Raketnici. Rodiče jeho byli tuto chaloupku na jeden až dvě leta najali, když stavěli na levém břehu Jizery nynější továrnu a villu Vilémov. Praděd jeho, tkadlec ze Slezska přistěhovalý, založil v Sahlenbachu u Raketnice ruční tkalcovství. Měl syna Jana Václava, jenž společně s Eduardem Redlhammerem založil r. 1828 první přádelnu v Tannwaldě. Roku 1834 prodali oba společníci přádelnu Janu Mayerovi z Vídně, jehož pozdější dědicové podnik valně rozšířený pod ná-

*) Národohospodářský ústav při České Akademii císaře Františka Josefa pro vědy, slovesnost a umění v Praze uveřejňuje právě svoji první zprávu, která obsahuje údaje dosud neúplně známé o založení Národohospodářského ústavu, dále souborné vyličení vnitřních záležitostí ústavu (členských voleb, návrhů v sezeních odborových a sborových a pod.) i dosavadní věcné činnosti ústavu, pokud o ní bez obav o poškození neb ohrožení její mluvíti lze, vyličení finančního stavu Národohospodářského ústavu a fondů i nadací při něm zřízených, posléze stanovy a jednací řády, osobní složení a životopisy, většinou autobiografie, všech jeho členů. Zůstavujíce posudek o činnosti Národohospodářského ústavu příštímu ročníku t. l., uvedeme dnes jen, co lze na podkladě jednací zprávy Národohospodářského ústavu i listovních, důvěrného rázu pozbyvších údajů uvést o myšlence a založení Národohospodářského ústavu.

zvem »c. k. tannwaldská přádelna bavlny« r. 1900 přenechali akciové společnosti. Jan Václav Rieger založil na to v Tannwaldě ruční tkalcovnu na vlnu. Zemřel dne 17. května 1845 ve věku 47 let, zanechav po sobě stálou upomínku, jež došla výrazu v náhrobku jeho, kde je zván »zakladatelem Tannwaldské přádelny a tkalcoven vlny v celém pohoří«.

Syn jeho Vilém, otec Karla Riegra, narozen r. 1827 v Liberci, musil závod převzít, ačkoliv mu bylo teprv 18 let; prodal jej však později a založil r. 1857 se strýcem Janem mechanickou tkalcovnu v Roketnici, první toho druhu závod v Pojizeří. Osada Dolní Roketnice, v níž tento závod byl založen, obdržela k podnětu Karla Riegra r. 1888 po zakladateli průmyslového blahobytu v tomto kraji, dosud na chudou přírodu a něco domácího tkalcovství odkázaném, úřední název »Wilhelmsthal« (»Vilémov«). Když dne 28. února 1884 Vilém Rieger zemřel, převzal Karel Rieger továrnu sám a vedl ji až do svého úmrtí 24. října 1895.

Absolvovav vyšší reálku německou v Praze, pak obchodní akademii ve Vídni, věnoval se Karel Rieger již za živobytí otcova vedení závodu během let velice zvětšeného a dosud jeho bývalou manželkou, nynější paní Helenou Hernychovou, řízeného.

V den, kdy se Karel Rieger oženil s Helenou Dresslerovou, jejíž otec tehdy držel statek Oboru, totiž 28. ledna 1888, sepsal poslední vůli, jíž jmenoval svou choť universální dědičkou. R. 1889 připsal k této závěti následující dodatek: »Im Nachhange zu meinem Testamente vom 28. Jänner 1888 bestimme ich hiemit, dass ein Betrag von Einhunderttausend Gulden für die böhmische Nation gewidmet wird, und zwar steht das Verfügungsrecht über diesen Betrag dem jeweiligen Chef der alttschechischen Partei zu.« Poněvadž rodiče jeho byli smýšlením Němci (ačkoliv matka jeho Františka, dcera lesmistra knížete Rohana v Příchovicích, Ignáce Reichla, velmi dobře a správně česky mluvila, pocházevši po matce z Moravy) a on sám, jakož i obě sestry jeho po německu vychováni a jeho manželka rovněž, překvapilo toto ustanovení poslední vůle.

Karel Rieger, jenž byl velice ušlechtilé povahy a slynul dobročinností, jakož i podporováním umění, zvláště hudby a malířství, seznal za svých studií v Praze, kde bydlil u p. Mayera, později zemského stavebního rady, že národu českému se nedostává dosud hmotných prostředků k jeho rychlejšímu pokroku, a to jej patrně přimělo k tomuto ustanovení. Styky jeho s rodinou Maye-

rovou a s jinými pražskými českými rodinami a jednotlivci, jmenovitě s umělci, jako s mistrem Brožíkem, českým kvartetem, skladatelem Karlem Bendlem, upevnily jej zajisté v jeho lásce k naší vlasti. Také s rodinou Dra Frant. Ladislava Riegra byl továrník Rieger ve stycích přátelských, třebaž nikoliv v poměru příbuzenském. První popud k jeho vlasteneckému probuzení dal bezpochyby bývalý notář v Roketnici, Dr. Jan Sedláček, soudruh a přítel z mládí jeho. Dr. Sedláček zavedl jej také do rodiny stavitele Bělského v Praze, kterou přišel v bližší styk s dalšími kruhy českými, jež pak bývaly často i na Vilémově návštěvou.

Tak stal se z Karla Riegra upřímný Čech, jenž podporoval umění české, jmenovitě hudbu i malířství, divadlo i literaturu, jakož i rozličné vlastenecké podniky velmi vydatně, miloval Prahu a rád opětovně do Prahy dojížděl. Také zemské jubilejní výstavy v Praze 1891 jako vystavovatel se zúčastnil.

V ten den, když po úmrtí Karla Riegra pronikla do pražských listů zpráva o jeho odkazu, vyslovena byla v rodinném kruhu Dra Frant. Lad. Riegra myšlenka, že by slušelo užiti krásného tohoto odkazu k založení ústavu, obdobného učenecským akademiím, jehož domácí členové by byli vybíráni mezi předáky průmyslového a obchodního světa českého a měli by zejména za úkol starati se o nadějně mladé talenty průmyslnické a obchodnické, aby se dočasně dostávali na zkušenou do vynikajících prostředí podnikatelského ruchu a spolu se zdokonalením v příslušné odborné technice nassáli se tam duchem k samostatnému podnikání žádoucím. K snazšímu provádění toho záměru měla by sloužiti síť členů zahraničních, kteří by s čestným tím úřadem přijímali spolu mravní závazek, že budou nápomocni doporučenčům ústavu, aby se jim dostalo přijetí v závodech pro jejich účel vhodných. Dr. Fr. L. Rieger odložil rozhodnutí až do chvíle, kdy bude míti něco určitějšího před rukama, ale svěřil se s ideou takového z brusu nového způsobu akademie presidentu České akademie, vrchnímu stavebnímu radovi Josefu Hlávkoví, kterýž ji uvítal s vřelým souhlasem řka, že sám již o něčem podobném dlouho přemýšlí a že by byl ochoten přispěti značnější částkou ke hmotnému zabezpečení naznačeného ústavu.

Zatím však samo uskutečnění úmyslu Karla Riegra narazilo na překážky. Vlastenecké věnování českého továrníka z německé rodiny, s chotí původem Němkyní a s veškerým téměř německým příbuzenstvem přirozeně nebylo vhod rodině, která se cítila též

jaksi zkrácenou povoláním manželky zůstavitelovy za universální dědičku, byly tu nepodceňovatelné ohledy na německé zákaznictvo Riegrových závodů, odkaz nebyl dále ani učiněn způsobem právnícky docela nesporným, bylo neurčito, kdo je oprávněným jeho subjektem, kdo má za »český národ« jednati a odkaz přijmouti, kdo je povolán označiti právnícky bezvadně »dočasného vůdce staročeské strany«, jemuž mělo příslušet rozhodovací právo o tomto odkazu. Okresní soud v Roketnici našel alespoň v posledním bodu šťastné východisko, dotázav se úředně zemského výboru král. Českého, koho dlužno pokládati za vůdce strany staročeské v době sepsání dovětku a v době úmrtí zakladatelova, a obdržev dosvědčení, že vůdcem tím byl tehdy Dr. Frant. Lad. Rieger. Je dále v první řadě zásluhou právního přítele odkazovatelova, advokáta Dra Vaníčka v Praze, že universální dědička, pí. Helena Riegrová, rozená Dresslerova, překonala příbuzenské, národnostní i obchodní rozpaky a projevila ochotně záměr splniti vůli svého zemřelého chotě, projevenou jasně, byť i ne právnícky přesně.

Byly tu však i věcné obtíže. Z poslední vůle jeho vzrostla pí. Heleně Riegrové i řada jiných závazků a to zrovna v době ne zvláště příznivé pro závod, který jako dědička převzala a který měl všechny ty závazky i s odkazem výše uvedeným unést. Požáry, povodně, obchodní deprese stíhaly jakoby úmyslně závod takto zatížený způsobem druhdy přímo katastrofálním, takže bylo potřebí veškeré energie dědičky, aby závod udržela a povznesla. Proto Dr. Fr. L. Rieger, přikloniv se definitivně k účelu také presidentem Hlávkou schvalovanému, po poradě s vynikajícími právníky pražskými se rozhodl netrhati vůbec na plnění ve formě odkazu, nýbrž usnadniti dědičce splnění vůle zvěčnělého chotě způsobem pro zděděný závod méně povážlivým. Přijal tedy její písemný slib, že bude u Zemské banky větším počtem lhůt ročních až do výše odkázané sumy činiti vklady k dispozici jeho. On pak naznačiv jí povšechnými rysy účel, k němuž těch peněz bude upotřebeno, ustanovil také nadpis pro příslušné depositum: »Ústav pro zvelebení českého průmyslu«. Pro případ svého úmrtí jmenoval zvláštní listinou ze dne 12. března 1897 presidenta České akademie Josefa Hlávku, JUDra Tomáše Černého a zetě svého Dra Albína Bráfa plnomocníky svými v příčině provádění této úmluvy i konečného zřízení zamýšleného ústavu. Ježto pak úmluva z důležitých ohledů na majetkové poměry dárkyně vázala zasvěcené účastníky k mlčení, nebylo ani za života Dra Riegra ani po

jeho smrti odpovídáno na občasně nevrlé dotazy, ba i zřejmě podezřívající nájezdy v novinách, jakkoliv ve chvíli úmrtí Dra. Riegra byla na depositní účet »Ústavu pro zvelebení českého průmyslu« u Zemské banky složena již polovina slíbené sumy. Depositum toto zřízeno bylo u Zemské banky r. 1899 z dluhopisů této banky a bylo až do r. 1903 dalšími vklady rozmnožováno. Obvyklé výkazy posílala Zemská banka Dru Riegrovi, kterýž všeliká potvrzení, bance z toho podnětu zasílaná, podpisovával jako »opatrovník Ústavu pro zvelebení českého průmyslu«.

V listině, kterou Dr. Rieger pojmenoval své zmocněnce v záležitosti ujednání s paní Helenou Riegrovou, naznačil též, že hodlá sepsati pravidla pro ústav, jenž by byl zřízen pomocí věnování na jméno odkazovatele z r. 1889 jdoucích. V písemné pozůstalosti Dra Riegra nalezena byla pak opravdu, byť ne úplná osnova pravidel, přece však náčrt, z něhož jest zřejmo, že se nadobro spřátelil s myšlenkou, aby ústav, o jehož založení šlo, byl zřízen dle obdoby učenecých neb uměleckých akademií. Pro název naskytují se tu dvě varianty, jedna zní: »Českonárodní akademie průmyslová Karla Riegra v Praze«, kdežto v druhé chtěl slovo »průmyslová« nahraditi obratem: »ku zvelebení průmyslu a obchodu«. Šlo arci zřejmě o koncept, jejž sám původce nepokládal ještě za zralý, takže jej ani sám nepodpsal ani neukázal důvěrníkům, aniž také kdy čeho namítl proti projektům svého zetě prof. Dra Albína Bráfa, který během let v článcích v »Hlasu Národa« obíral se potřebou ústavu podobného, ale vymezoval jeho úkoly na obor užší, nežli byly vypočteny v konceptu Riegrově.

Jaký byl myšlenkový pochod, který vedl k tomu, že z odkazu továrníka Riegra vzešel podnět k založení Národohospodářského ústavu?

Již v článku »Po 25 letech« v Hl. Nár. z 21. prosince 1897, vzpomínajícím jubilea čtvrtstoletého trvání Československé obch. akad., Dr. Bráf, poukazuje na mocný rozvoj českého školství obchodního, praví, že s rozvojem tím nedrží stejný krok rozvoj samostatného podnikatelství českého, zvláště v oborech velkopřůmyslu a velkoobchodu. »Cítíme ten nedostatek, rádi bychom jej odčinili. A nechybujeme asi, když příčinu jeho výhradnou nebo převážnou nespatřujeme v pouhém nedostatku kapitálu, nýbrž spíše v nedostatku živě účinkujícího milieu, v nedostatku ovzduší, které by na našince již tak říkajíc od kolébky účinkovalo, jeho názorům, způsobům myšlení a cílům snažení dávalo určitý směr.

Průmyslové a obchodní talenty vzrůstají nejsnáze tam, kde již průmysl a obchod kvetou, kde rodiče, bratři, sousedé v něm se pohybují, jeho duchem bezděky jsou odkojováni . . .«

» . . . říká se, že nám Čechům schází podnikatelský duch. Není to snad nesprávný, ale přece ne zcela přesný výrok. Podnikatelský smysl je květina, jež potřebuje určité půdy a dostatečné vláhy. Ty nedá jen škola a nemůže dáti. Není třeba mysliti na dědění podnikatelského smyslu a talentu« — máme naopak »dokladů nespočetných o naprostém nedostatku podnikatelského ingenia u synů nejednoho vynikajícího podnikatele. Ale to všichni víme, co dělá výchování v nejširším toho slova smyslu, stálý styk s lidmi určitého směru myšlení a snažení, silný pud napodobení, zkrátka to, co se moderním názvem naznačuje jako »milieu«.

V národě, v kraji, v místě průmyslovém nejspíše a nejsnáze a tedy i nejčtetněji vyrůstají zase podnikatelské talenty. U národů, kteří nemají průmyslu, vývoj ten jde pomalu, proto namnoze bývají jim i cizinci pionýry v oboru tom. Ale přece vidíme, že se konečně vzmužují, že se průmyslového rozvoje dodělávají. Také zde platí staré přísloví *ce n'est que le premier pas qui coûte . . .*

Když překonány jsou počátky, když tu již následkem šťastných náhod a kromobyčejného svépomocného úsilí jednotlivců první bašty těch »milieu« jsou, jdou další kroky snáze. Těžko říci, jsou-li již ty dostatečně mocné počátky u nás dosaženy. Každým způsobem vidí se potřeba nedostatku jaksi přirozeného milieu nahrazovati uměle. Myslíme na nový národní ústav dostatečnými prostředky vypravený, který by nadaným synům českým technicky a obchodnický vzdělaným pomocí vybraných konnexí cizozemských opatroval možnost pobytu delší dobu činně v středištích kvetoucích odvětví průmyslu a tržby a vssávali do sebe způsobem zralé vnímavosti přiměřeným, co okolí jejich domácí jim podati nemohlo a co oni pak mají mu vrátice se přinést. I velcí fabrikanti dávají své syny na praktický výcvik do míst takových, cítí význam toho zkušení. Jak důležité je, kde se má teprve křísit a buditi.«

Tím jasně již vyslovena myšlenka zřízení Národohospodářského ústavu v dnešní jeho podobě, pro niž získáni byli již i Dr. F. L. Rieger i Dr. Jos. Hlávka a pro niž byla v odkazu továrníka Riegra pohotově již alespoň část základního fondu.

Když dne 3. března 1903 Dr. Fr. L. Rieger zemřel, president Hlávka uvědomil paní Helenu Riegrovou o obsahu listiny, kterouž

Dr. Rieger jmenoval své tři plnomocníky. I přijal od ní ubezpečení, že loyálně splní vůli svého zvěčnělého chotě. Ovšem brzo zase skutečnosti nepříznivé byly příčinou, že na čas ustály vklady u Zemské banky. Ježto však president Hlávka vyslovil pevný úmysl věnovati 200.000 K do základu zamýšleného ústavu, dohodl se počátkem r. 1905 s Drem Bráfem, že kapitál v Zemské bance až dotud složený, celkem něco přes 125.000 K, s tímto znamenitým přídavkem bude dostatečný, aby se ústav zamýšlený zatím uvedl ve skutek. V lednu 1905 začaly tudíž jejich společné porady o prvním náčrtu stanov, který Dr. Bráf byl vypracoval. A tu vystoupil president Hlávka s myšlenkou, vším jeho obvyklým důrazem hájenou, že nový ústav má býti připojen k České akademii, tato že sama má formálně vystoupiti jako zřizovatel jeho a stanovy jeho učiniti částí stanov svých vlastních. I šlo arci o to, kterak by se vláda i ve věci samé vůbec i v této organizační stránce zvláště zachovala k projektu ústavu tak naprosto svérázného. Proto obrátili se Hlávka i Bráf 15. února 1905 k tehdejšímu presidentu ministerskému bar. Gautschovi zvláštním pamětním spisem, ve kterém byly naznačeny základní rysy zamýšleného ústavu jakožto instituce České akademii přivtělené a s ní spolu pod ochranu jejího protektora postavené. V důvodech bylo nastíněno, kterak sice za panování císaře a krále Františka Josefa národ český ve všelikém oboru uměn i nauk zdárně pokročil, tomuto pokroku však že jeho rozvoj národohospodářský není úměrným hlavně pro nedostatek ducha podnikatelského. A bylo vytčeno, že by náprava této jednostrannosti a z ní kynoucí posila národa českého nebyla jenom výlučným jeho prospěchem, nýbrž i mocnářství celého. President Hlávka s obvyklou horlivostí převzal osobní doručení pamětního spisu ve Vídni i vrátil se se zvěstí, že nová myšlenka potkala se v kruzích vládních s pochvalou. Mistodržitel hr. Coudenhove, kterýž záměru přál, byl zmocněn k dalšímu vyjednávání s podateli pamětního spisu i dohodl se s nimi, že vypracují návrh stanov a průkaz o výši pohotového základního fondu. Ve dnech 12.—15. srpna 1905 sjednotili se na zámku lužanském za účasti Dra. Karla Mattuše o definitivní osnově stanov, ke kteréž sepsal Dr. Bráf pro vládu zevrubnou zprávu odůvodňovací. Osnova stala se podkladem dalšího vyjednávání s vládou, aniž jím doznala nějakých zásadních změn. V prosinci 1905 složil Hlávka u Zemské banky svůj slíbený příspěvek základní K 200.000, aby se po rozumu úmluvy s hr. Coudenhovem mohlo prokázati vládě, že základní fond ústavu jest za-

bezpečení. Té doby činil fond z odkazu Karla Riegra pocházející s úroky vzešlými 125.583 K a protože název »Národohospodářský ústav při České akademii císaře Františka Josefa pro vědy, slovesnost a umění« byl již do osnovy stanov pojat, přepsány oba fondy zároveň na název tento, což Zemská banka úředně oznámila c. k. místodržitelství.

Bylo nyní jen třeba, aby osnova stanov ve znění vládou už zásadně schváleném byla formálně schválena Českou akademií ve způsobě dodatku ke stanovám jejím, měla-li dle ujednání akademie sama podstoupiti skutek založení. Aby se však zřizovací postup zjednodušil, bylo také již s vládou vyjednáno, že Akademie zároveň s osnovou stanov předloží k císařskému potvrzení návrh na jmenování první třetiny řádných členů Národohospodářského ústavu po rozumu čl. XXXIII. stanov. Ku přípravě příslušných návrhů osobních byla presidiální schůzí České akademie ze 17. února 1901 zvolena komise, složená z presidenta Hlávky, gener. tajemníka akademie prof. Raymana a z prof. Bráfa, kteříž každý za pomoci svých bližších známých z kruhu praktiků opatřili si seznamy českých mužů, vynikajících v odvětvích výroby, úvěrnictví, tržby a dopravnictví. Z těch sestavena listina 17 jmen a několika subsidiárních. Jméno presidenta Hlávky mezi nimi nebylo, bylť on při té příležitosti rozhodně prohlásil, že si nepřeje býti navržen za člena řádného, a na tom úmyslu prozatím setrval. Mimořádné valné shromáždění České akademie dne 27. března 1906 schválilo potom jednohlasně osnovu stanov a povětšinou jednohlasně návrhovací listinu pro prvních 17 řádných členů ústavu.

Přes to, že vše proběhlo podle ujednání s vládou učiněných, a také proti žádné z osob navržených nebylo námitky, protáhlo se přece vyřízení z příčin ryze zevních tak, že uplynulo plných osm měsíců, nežli se presidiu České akademie notou místodržitelství ze dne 23. listopadu 1906 a přípisem nejvyššího maršálka zemského, knížete Jiřího z Lobkowicz, jako náměstka protektorova, ze dne 27. téhož měsíce dostalo úředního vyřízení, že »Jeho cis. a král. Apoštolské Veličenstvo ráčilo Nejvyšším rozhodnutím ze dne 23. října 1906 nejmilostivěji schváliti zřízení Národohospodářského ústavu při České akademii císaře Františka Josefa pro vědy, slovesnost a umění v Praze na základě předloženého dodatku ke stanovám této akademie a ráčilo nejmilostivěji schváliti volbu prvních 17 členů ústavu, provedenou Českou akademií za účelem jeho ustavení«.

Nyní bylo třeba doplniti volbou v stanovách předepsanou počet členů řádných. Druhou třetinu náleželo voliti členům od císaře jmenovaným, další řádné členy měli pospolu voliti jmenovaní i zvolení členové. Volba druhé třetiny řádných členů vykonána ve schůzi členů císařem jmenovaných dne 19. prosince 1906 na základě kandidátní listiny, kterouž sestavila komise k tomu účelu v předběžné schůzi první třetiny členů dne 5. prosince zvolená. Jako již při sestavování návrhů pro první třetinu, bylo i nyní snahou vyloučiti všecko zdání, jako by způsobilost a významnost těch, kteří dojdou na řadu pozdějším aktem volebním, byla chatrnější, a vzítí tak všecken podnět k nějakému bezdůvodnému lišení. Ihned pak po zvolení druhé třetiny členstva bylo k návrhu Dra Grubera usneseno předložiti společné schůzi členů císařem jmenovaných i členů právě zvolených návrh na zvolení dalších jen šesti členů, takže počet členů řádných, který smí dle stanov stoupnouti nejvýše na 50, zatím zůstal obmezen na 40. Teprve mezi tyto byl po návrhu prof. Dra. Grubera zařaden president České akademie Josef Hlávka, kterýž k vyslovené prosbě projevil ochotu volbu přijmouti. Po tomto doplnění, provedeném v společné schůzi prvních dvou třetin členstva dne 3. ledna 1907, konána pak dne 10. ledna pod předsednictvím knížete Jiřího z Lobkovicz jakožto náměstka protektorova schůze všech řádných členů Národohospodářského ústavu po rozumu čl. XXXIII. stanov za účelem volby presidia. I byli zvoleni presidentem Dr. Josef Hlávka, president České akademie, náměstkem Dr. Albín Bráf, c. k. dvorní rada a univ. prof. v Praze, generálním jednatelem Dr. Josef Gruber, c. k. univ. profesor v Praze. Když volba presidia byla Nejvyšším rozhodnutím ze 14. května 1907 potvrzena a úřední vyrozumění o tom dne 13. července 1907 dodáno, svoláno sborové sezení ustavovací na den 19. října 1907 a po přečtení potvrzovacího Nejvyššího rozhodnutí byl Národohospodářský ústav při České akademii ústy svého prvního presidenta Josefa Hlávky prohlášen za ustavený. President a spolutvůrce ústavu skončil úvodní proslovení zahajovací projevem pevné víry v konečný úspěch snah o hospodářské povznesení našeho národa a přáním zduaru Národohospodářskému ústavu.

Zpráva o stavu jmění ústavu v tom sezení podaná zjistila, že dnem 18. října 1907 činilo kmenové jmění obou fondů ústavu 330.200 korun ve 4%-ních komunálních dluhopisech Zemské banky vinkulovaných, jichž pláště jsou složeny u král. české pokladny zemské; výdajné jmění pak že do téhož dne vzrostlo na 21.355 K.

Se zprávou tou bylo možno presidiu spojití radostnou zvěst další, že řádný člen ústavu inženýr Osvald Žiwotski u příležitosti svých 75. narozenin věnoval kmenovému jmění ústavu 40.000 korun.

Od svého ustavení se již po čtyři léta působí Národohospodářský ústav, hned na samém počátku své činnosti neočekávaným úmrtím Hlávkovým krutě postižený a přímo ve své existenci nebo alespoň v úspěšném rozvoji ohrožený. Teprv poslední doba přinesla mu zabezpečení nezbytných příjmů pro další rozvoj.

Národohospodářský ústav působí nehlučně, varuje se všech akcí rázu pouze vnějšího nebo dokonce manifestačního; i vydáváje nyní dle předpisu stanov svoji první tištěnou zprávu, obmezuje se na údaje nejnezbytnější a jsou vážní jeho členové a nejobětavější v něm pracovníci, kteří ani této publikační činnosti si nepřejí, dle slov Brásem kdysi napsaných: »šlo-li národ politicky probudit oratorstvem, hospodářské jeho osamostatnění dá se vykoupiti jen skutky. Oč těch bude víc a řečí méně, tím bezpečnější bude výsledek.«

Účinky daně výdělkové, ukládané obchodním bankám a záložnám rakouským.

Příspěvek k otázce přesunování daní.

Napsal doc. Dr. V. Mildschuh.

(Dokončení.)

VI.

Proč daň výdělkovou ukládanou obchodním bankám rakouským nenesou noví kupci akcií, bylo již s dostatek vysvětleno, a příčina leží tu ostatně na bíledni. *Zbývá ještě vysvětliti, čím to je, že daň nenesou* — aspoň v patrnější míře — *ani komitenti bank.* Fakt tento překvapuje, neboť předem bychom byli očekávali právě, že banky přesunou daň — aspoň z velké části — na své komitenty. *Vždyt dle známého zákona nákladového ceny* statků, které mohou libovolně býti rozmnoženy a u nichž prodavači mezi sebou soutěží, *nemohou se trvale odchylovati od nejnižších nákladů výrobních, jichž je ke zhotovení statků těch třeba, a každé zvýšení nákladů mívá tedy při volné soutěži v záplétí zvýšení cen.* Oba tyto předpoklady jsou však v našem případě tu. Jednak existuje jak mezi rakouskými tak i mezi německými bankami, aspoň pokud se pravidelných (regulérních) obchodů týče, soutěž, která bývá někdy i velmi ostrá¹⁸⁶⁾ a která v letech námi pozorovaných

¹⁸⁶⁾ Tak praví Riesser l. c., str. 294: Im Geschäftsverkehr mit dem Publikum, also im laufenden Geschäft, hat sich bisher die an sich bei dem Um-